

Перероблено для Актуальних проблем і туди подано в травні 2006.

Переробленого варіанту немає лише в редакції

Яремко Лариса

РОЛЬ УРЯДУ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ
**ROLE OF GOVERNMENT IN THE ECONOMY INNOVATIVE
DEVELOPMENT**

Лариса ЯРЕМКО

Larisa YAREMKO

PhD Economics

Lviv Academy of Commerce

Досліджується роль та завдання уряду у формуванні стратегії інноваційного розвитку економіки. Дослідження ведеться в контексті української ринкової трансформації.

Необхідність інноваційного розвитку вже давно перестала бути предметом дискусії. Сьогодні вона перейшла в практичну площину – розробки програми та реальних заходів її реалізації. Стало очевидним, що країна вже вичерпала ресурс екстенсивного, відновлюваного розвитку, так і не досягнувши рівня 1991 року. Події на світових ринках металу та енергоносіїв, зокрема, газова криза, зініційована Росією, наприкінці минулого і початку цього року, увиразнили і активізували потребу переходу на інтенсивний, інноваційний шлях розвитку. Лише таким чином можна протистояти зовнішнім викликам і забезпечити прогресивний розвиток економіки. До того ж, обставини складаються так, що діяти доводиться майже в авральному режимі. Цей економічний маневр може відбутися лише під керівництвом уряду і за його активної участі.

Роль держави в трансформаційній економіці є об'єктом досліджень багатьох економістів як зарубіжних, так і вітчизняних. Достатньо вказати на

праці таких видатних зарубіжних науковців як Дж. Стігліц, Дж. Сакс, Гж. Колодко, Д. Львова, Г. Абалкіна, а також українських вчених І. Лукінова, А. Чухно, А. Гальчинського. Останні події та ситуація, що склалася, вимагають конкретизувати дослідження, спрямувавши їх у сферу інноваційності.

Метою статті є визначення ролі та конкретних кроків уряду у формуванні інноваційного розвитку економіки. Аналіз ведеться в контексті української ринкової трансформації.

Роль центральної влади у формуванні інноваційного розвитку є різносторонньою та різноплановою. Виходячи з українських реалій слід зазначити, що на перший план урядової діяльності виходить завдання формування інноваційного типу розвитку економіки, створення в країні ефективно діючого ринку інновацій.

Стосовно інноваційної економіки залишається в силі одвічна дилема, яка стосується в цілому економіки – що виступає двигуном та регулятором розвитку. Альтернативних варіантів три: стихійний ринковий механізм, виключно усвідомлена дія держави, як це має місце в командно-адміністративній системі та варіант “змішаної економіки”, що поєднує ринкове і державне начало. Якщо за відлік часу зародження та існування інноваційної економіки взяти початок ХХ століття, то можна стверджувати, що перша його половина характеризується переважним впливом виключно ринкових факторів. Участь держави фактично обмежувалась фінансуванням програм в університетах. Під час другої світової війни та опісля, як зазначає Н. Іванова, вплив держави на всю інноваційну сферу різко зріс. Суттєво збільшилась кількість державних лабораторій та інститутів, зросли розміри бюджетного фінансування та посилилося державне регулювання у сфері науки. 40 І сьогодні в розвинених країнах світу роль держави у цій сфері залишається значною. Вона значно перевищує її активність у інших секторах економіки, про що зокрема свідчить досвід США [1].

Якщо це прийнятно і погоджується з офіційно проголошеною неоліберальною ідеологією в розвинених країнах, то для країн з перехідною економікою це справедливо удвічі. Трансформаційна економіка з інноваційною складовою потребує більше державної підтримки та опіки з огляду на те, що тут ще не сформувалася цілісна система ринкових інститутів, клас відповідальних та освічених підприємців. Відсутні або недостатньо ефективно працюють окремі, і в той же час дуже важливі для загального процесу, підрозділи інноваційної інфраструктури.

В першій і другій ситуації мова йде про “змішаний” варіант, тобто про використання ринкових і державних механізмів впливу на формування та розвиток інноваційної економіки, поєднання зусиль уряду та підприємства у цьому напрямку. Про конкретні завдання держави в інноваційній сфері дає уяву наступний рисунок:

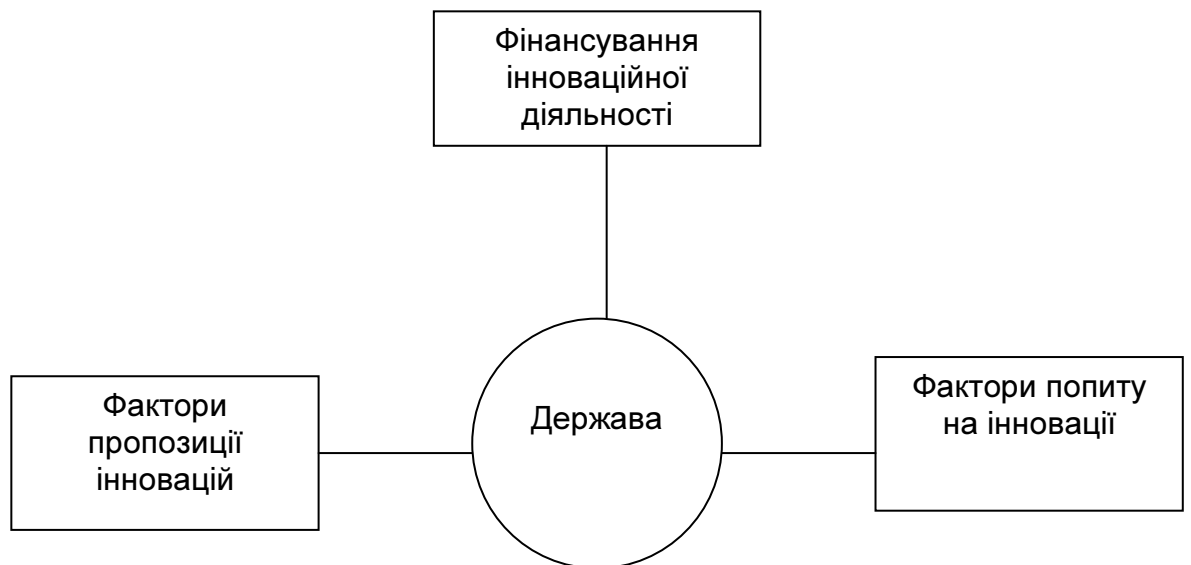

Рис. 3.1 Модель державної політики щодо формування інноваційного типу розвитку економіки.

Фактично йдеться про діяльність держави на ринку інновацій. Загальновідомо, що ряд ринків для нормального функціонування вимагають державного контролю та інтервенцій, зокрема ринок робочої сили, ринок продовольства і ряд інших. До них належить ринок інновацій, який зараз

формується в Україні. Досвід розвинених країн світу показує, що цей ринок піддається державному управлінню, яке формує довготривалі тенденції його розвитку.

На ринку інновацій, як і на звичайних товарних ринках, головна роль належить попиту. Він відображає суспільні потреби і таким чином ініціює пропозицію. Отже, розвиток інноваційного процесу та інноваційного ринку індукується попитом на нововведення. Він, як показує досвід розвинених країн, на 65-75% викликається ринковим середовищем [2]. А це означає, що значна частка впливу припадає на державу. Цей вплив має подвійний характер: прямий та опосередкований. Прикладом першого можуть бути державні замовлення, другого – зміни ринкового середовища, зокрема шляхом інтенсифікації конкуренції.

На ринку, як відомо, представлені і діють дві агреговані сили – попит і пропозиція. Саме вони визначають ємність та масштаб ринку. Національний інтерес якраз і полягає у тому, щоб збільшувати їх, підвищувати обсяги виробництва і споживання високотехнологічних продуктів. З цією метою держава повинна впливати як на формування сукупного попиту, так і пропозиції цих благ. Причому головним її завданням є сприяння збільшенню виробництва і споживання національного інноваційного продукту.

До основних заходів центральної влади щодо формування попиту на інновації слід віднести:

–подолання байдужості до нововведень та формування в підприємницькому середовищі та суспільстві інноваційної ідеології та психології;

–стимулювання попиту населення на національні наукоємні продукти;

–заохочення підприємницького попиту на інноваційні ресурси;

–стимулювання інноваційного попиту на ресурси в державному секторі;

–сприяння та стимулювання експорту наукоємної продукції.

Розглянемо стисло ці заходи. Першочерговим з них є подолання байдужості до нововведень та формування в суспільстві інноваційної ідеології та психології. За довгі роки радянської влади у працівників і особливо у керівників підприємств сформувалась інноваційна інертність. Система не вимагала ініціативних працівників, а виконавців, яким зверху поступали розпорядження щодо запровадження нових технологій, рознарядка на отримання техніки. І сьогодні, в умовах існування ринкової економіки та приватного підприємництва, ця лінія поведінки багато у чому збереглася. Дослідники відзначають “низьку схильність до інновацій” українських підприємств [3]. Інноваційна інертність це риса не лише радянської чи пострадянської людини, в яких вона набуває гіперболізованих значень. Вона властива людині взагалі. Про це писав ще на початку минулого століття Й. Шумпетер. Він вказував на три причини ускладнень, що стоять на шляху нововведень [4]. Це, по-перше, небезпеки, що підстерігають господарюючого суб’єкта, коли він покидає знайоме йому поле діяльності і змушений приймати ризиковані рішення за відсутності належної інформації. Він змушений при цьому виконувати не лише більший обсяг роботи, але роботи якісно іншої. Отже, йому стає важче, складніше виконувати функцію підприємця. По-друге, перепоною стає звичайний людський консерватизм. Господарюючий суб’єкт завжди опирається новому, позаяк втілювати його в життя об’єктивно важче, ніж виконувати звичну, відому працю. І, по-третє, це протидія соціального середовища спробам внести щось нове взагалі, і в економіці зокрема. Нонконформістська поведінка викликає суспільний спротив і нерозуміння.

Для подолання цих перепон потрібні поширення та утвердження в суспільстві “інноваційної ідеології” – розуміння необхідності та безальтернативності постійних нововведень в технологічній, економічній та соціальній сферах суспільного життя, бачення майбутнього лише на шляхах інноваційного розвитку. Вона має бути розрахована і охоплювати всі верстви населення, починаючи з високих чиновників чи менеджерів і закінчуючи

робітниками. Це потребує, зокрема, широкої та якісної освіти у школах, вищих навчальних закладах, курсах підвищення кваліфікації. Успішність такої стратегії підтверджує недавній досвід США. Її застосування, як вказують дослідники, дозволили країні вийти із стану самозаспокоєності 1970-х років і стати світовим інноваційним лідером. А завдання її полягало у тому, щоб “розворушити” наукову та інноваційну активність по всьому ланцюгу суміжних взаємодій та перетворити їх в усталені форми взаємодії приватного бізнесу” [5]. Однак, лише гасел часто виявляється замало, їх потрібно доповнювати стимулюванням, а то і примусом. На це націлені інші заходи держави.

Одним із них є заходи по стимулюванню попиту населення на національні наукоємні продукти. Вони розпадаються на три групи:

- підвищення доходів та рівня життя населення;
- обмеження імпорту іноземної продукції;
- підвищення якості вітчизняної продукції, практика імпортозаміщення.

Відомо, що інноваційний розвиток в країні може бути забезпечений лише за умови розвитку внутрішнього ринку, зростання купівельної спроможності населення. Лише заможне населення може купувати дорогу складну побутову техніку, автомобілі. Тому першочерговим завданням держави є заходи щодо підвищення рівня оплати праці, пенсії, інших соціальних виплат. Поняття високих стандартів життя якраз і передбачає наявність у домогосподарствах високотехнологічної побутової техніки, можливість її постійного оновлення.

Іншою умовою розвитку інноваційності споживчих благ є обмеження імпорту іноземної продукції. В ситуації, коли внутрішній ринок буквально окупований іноземними виробниками, як це зараз має місце в Україні, які до того ж часто – густо користуються методами недобросовісної конкуренції, лобістськими прийомами в урядових органах, національному підприємству

важко стати на ноги. В таких обставинах є цілком виправданим застосування селективного протекціонізму. З іншого боку, слід активніше запроваджувати в країні міжнародні норми стандартизації, перехід у внутрішньому виробництві на стандарти ISO серія 9000.

Це зробить вітчизняну продукцію конкурентноспроможною не лише на національному та місцевих ринках, а створить можливості її виходу на ринки інших країн. Щобільше, дозволить реалізовувати її за вищою ціною. На експортовану продукцію без визнаного на зовнішньому ринку сертифікату на систему якості підприємства–виробника ціна знижується на 30 відсотків від рівня світових цін на аналогічну продукцію [6]. Сертифікація вітчизняної продукції за світовими стандартами сприятиме імпортозаміщенню, яке, на наш погляд, в сучасній ситуації є цілком виправданим і може поєднуватися із практикованою експортоорієнтованою стратегією розвитку. Імпортозаміщення може, в першу чергу, стосуватися продукції таких галузей як хімічна, нафтохімічна, металургійна, машинобудування та складної побутової техніки. Окрім цього, його потрібно розглянути як реальну протидію зовнішньоекономічним загрозам, як крок до зміцнення економічної безпеки країни та її регіонів.

На черзі заходи щодо заохочення підприємницького попиту на інноваційні ресурси. І тут знову ж таки у перші ряди висувається проблема низького рівня оплати праці. Теорії давно відома ситуація конкурентності праці і капіталу - цих двох основних факторів виробництва, їх значна взаємозамінність. Дешева робоча сила робить не вигідним запровадження нової але дорогої техніки. Відбувається до певної міри “заміщення” техніки і технологій дешевими працівниками. І в той же час, висока вартість робочої сили виступає сильним стимулом до запровадження нововведень. На жаль, сучасна ситуація з винагородою праці в країні, попри певні позитивні зрушення, не стимулює попиту на інновації, вона радше діє як антистимул. Дані таблиці 3.4. засвідчують відносно низькі рівні оплати праці в країні порівняно зі світовими, в той час як вартість техніки їм дорівнює.

Окрім сприяння зростанню вартості і ціни робочої сили держава має в своєму розпорядженні ще ряд можливостей для заохочення підприємницького попиту на інновації. Їх чітко визначив О. Амоша [7]. До них відносяться наступні:

- формування інтегрованих господарських структур, здатних протистояти іноземним ТНК, пам'ятаючи при цьому, що саме великі підприємства є основними споживачами дороговартісних інновацій.

- проведення дійової і наполегливої антимонопольної політики з метою недопущення монополістичних практик, мінімізації можливостей отримання монопольних надприбутків. Адже добре відома інертність монополістичних структур до нововведень. Позбавлені конкуренції та маючи гарантовані ринки збуту, вони мало переймаються проблемами оновлення асортименту продукції, зниження її собівартості та підвищення якості, на що в основному спрямовані інновації. Замість усього цього надвисокі прибутки отримуються шляхом таємних змов між основними гравцями ринку щодо створення штучного дефіциту та завищення цін. Низку таких інцидентів країна пережила на початку та в середині 2005 року: це зростання цін на нафтопродукти, м'ясні вироби та цукор. Небезпека їх повторення і на інших товарних ринках залишається і надалі, позаяк рівень монополізації української економіки, попри здійснені заходи з роздержавлення та приватизації, залишається високим. Та й поведінка ряду іноземних ТНК (зокрема, російських нафтових) є агресивною.

- посилення фінансово-економічного тиску на підприємства із матеріало- та енергоємним і шкідливим виробництвом, що має підштовхувати їх до активнішого запровадження технологічних нововведень. В цьому напрямку діють, зокрема, заходи структурної політики, спрямованої на оптимізацію складу національної економіки.

Вагомим чинником формування попиту на нововведення є стимулювання попиту на інноваційні ресурси в державному секторі. Мова,

зокрема, йде про державне споживання та програми розвитку державних підприємств.

Державне споживання – це частина ВВП або державного бюджету, що витрачається на утримання державного апарату та виконання функцій держави. Воно складається з витрат на оплату державних замовлень, державних закупівель товарів і послуг, утримання державних служб. В кейнсіанській моделі економічного розвитку йому відводиться важливе місце як гарантованому попиту, який в умовах господарської депресії виступає ініціатором та провайдером відродження. Таку ж функцію воно виконує і в інноваційному середовищі. Слід прийняти до уваги державні замовлення на виконання наукових розробок щодо забезпечення національної безпеки, державну закупівлю озброєнь, технічних засобів для міліції, служби безпеки, митних органів, засобів урядового зв'язку тощо. Таким чином стимулюється діяльність національних виробників високотехнологічної продукції. Так, рішення уряду, прийняте у 2005 році на придбання для військових цілей літаків АН-70, новітньої серії танків додасть стимулів, а головне фінансів для розвитку провідних інноваційних підприємств країни.

Прикладом успішного використання коштів державного бюджету в частині державного споживання може служити Федеральна контрактна система США, яка здійснює замовлення та закупівлю товарів і послуг для урядових цілей. Вона, на думку дослідників, виступає важливішим компонентом державного управління, організації та регулювання економіки. За її допомогою уряд перерозподіляє основну масу фінансових, економічних, трудових та нематеріальних ресурсів між підприємствами [8]. При цьому обов'язково враховуються завдання інноваційного розвитку.

Наступним інструментом державного впливу на економічні, у тому числі інноваційні процеси, є державне підприємництво. Саме через державні підприємства уряд реалізує в значній мірі свої інноваційні програми, і може робити це достатньо успішно. Дослідження, проведені російськими

науковцями дозволили зробити висновок про високу інноваційну активність російських державних підприємств, яка не поступається приватним [9]. В ряді випадків вона їх навіть перевищує. Цей висновок, на нашу думку є обґрунтованим, оскільки на державних підприємствах наявні два важливі, можливо, навіть вирішальні, фактори інноваційного процесу: яскраво виражена воля до нововведень і наявність необхідних для цього фінансових ресурсів.

Російський науковець Н. Розанова запропонувала наступну нерівність, яка характеризує схильність до інновацій підприємства монополіста (V_M) і конкурентної фірми (V_C) в порівнянні із суспільними потребами (V_S):

$$V_S > V_C > V_M \quad 3.1.$$

З нерівності випливає, що схильність до інновацій вища у конкурентної фірми, ніж у монополіста, однак вони витрачають на це менше коштів, ніж потрібно для досягнення суспільного добробуту [10]. Це мотивує необхідність здійснення інновацій через державний сектор.

Модернізація державних підприємств не лише безпосередньо створює додатковий попит на інноваційні продукти, а й слугує прикладом (можливо, поштовхом) для приватних фірм і через суміжні галузі та підприємства викликає мультиплікативні ефекти поширення інновацій. Для прикладу, модернізація залізничного транспорту створює імпульси у вигляді попиту на складну техніку та компоненти, необхідні транспортному господарству.

Що стосується світового ринку високотехнічних продуктів, то він характеризується закритістю багатьох його секторів, що робить дуже складним проникнення до них аутсайдерів. З цим, зокрема, зіткнулася Україна при спробі вийти на світовий ринок з унікальним військово-транспортним літаком АН-70 та ракетно-космічною продукцією і послугами. Боротися з цим можна за допомогою дво- та багатосторонніх угод з іншими країнами, налагоджуванням коопераційних зв'язків з іноземними виробниками високотехнологічних продуктів. В цьому плані для України є

особливо важливим вступ до СОТ, формування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом в рамках Єдиного економічного простору з пострадянськими державами.

Із сказаного стає очевидним, що держава має в своєму розпорядженні ряд дійових заходів для формування попиту на інновації. Вона несе відповідальність за розвиток інноваційної сфери і виступає не лише як інноватор та заохочувач інноваційної діяльності, а й як безпосередній його виконавець. Українському уряду це слід узяти до уваги і спробувати реалізувати на практиці.

Тепер про *заходи центральної влади щодо формування пропозиції інновацій*. Сучасна економічна теорія все більше схиляється до думки про особливу значущість для стимулювання економічного розвитку заходів з регулювання процесів пропозиції. На противагу Кейнсіанській теорії, яку охарактеризовано як теорію попиту, в руслі неокласичного напрямку сформувалась теорія пропозиції, або як її іще називають — „економіка пропозиції”. Її основні засади були сформульовані двома відомими американськими економістами А. Лаффером та Р. Менделем (Нобелівський лауреат 1999 року). На їх думку, саме пропозиція є визначальною для економічного розвитку. Інвестиції здійснюють безпосередній вплив на виробництво, його обсяги. Тому в центрі уваги науковців та практиків мають знаходитися процеси заощадження, нагромадження капіталу, інвестування, податкова система тощо. Робиться практичний висновок про те, що політика впливу на попит має бути замінена на політику стимулювання пропозиції. З цим можна погодитись лише частково — прийняти висновок про необхідність проведення такої політики. На нашу думку, справедливим і корисним є доповнити державний вплив на попит впливом на пропозицію. Це зрештою і роблять на практиці наукові консультанти та урядовці багатьох країн в рамках моделі „змішаної економіки”.

До основних груп заходів державного впливу на пропозицію інновацій можна віднести:

- сприяння розвитку інфраструктури інноваційної економіки;
- заохочення та сприяння інноваційній діяльності;
- державні інвестиції в розбудову інноваційної інфраструктури.

Для формування пропозиції інновацій першорядне значення має створення (розбудова) інфраструктури інноваційної економіки. Під останньою ми розуміємо сукупність структурних елементів та інституцій, що забезпечують функціонування та розвиток інноваційної економіки. Інфраструктура, яка має безпосереднє відношення до пропозиції нововведень, складається із чотирьох основних блоків: органи управління (державні, регіональні і місцеві) інноваційною діяльністю; виробники інновацій; інформатика; інститути супроводу та сприяння запровадженню інновацій.

Замість повного аналізу урядових завдань щодо розвитку та розбудови інноваційної інфраструктури, що зайняло б багато місця, зупинимось лише на окремих і, з нашого погляду, вузлових. До таких, безумовно, належить академічна і частково вузівська наука, задіяні у проведенні фундаментальних досліджень.

Фундаментальна наука, як зазначалося, не викликає великого зацікавлення з боку приватного капіталу, а тому її утримання стає обов'язком держави. В усіх країнах світу, звичайно, у тих де вона є, її розвиток фінансується із державного бюджету. Це стосується і України, хоча в нашому випадку йдеться не стільки про розвиток, скільки про підтримання її існуючого стану. Гасел про необхідність розвитку української науки не бракує, натомість бракує коштів на її фінансування. Замість передбачених законом „Про науку та наукову діяльність” 1,7 відсотка ВВП реально виділяється 0,3 — 0,4 відсотка. Така ситуація мотивується браком коштів. При цьому забувається очевидна істина: той хто не фінансує власну науку, фінансує чужу. Це відбувається шляхом відпливу зарубіж наукових кадрів, які там шукають можливість не лише заробітку, а й реалізації своїх талантів. Таким чином країна втрачає науковий потенціал (інтелектуальний капітал),

зміцнюючи його у конкурентів. Фінансування іноземної науки відбувається через закупівлю зарубіжних технологій, машин та устаткування, складної побутової техніки, значна частина яких могла б створюватися в країні. Адже, незважаючи на втрати, Україна володіє такою кількістю установ і організацій, котрі забезпечують фронт науки, яких немає жодна європейська країна (за винятком Росії). Досить вказати на те, що наукові та науково-технічні роботи в країні виконують 1477 організацій [11].

Опорним елементом інноваційної інфраструктури виступають великі господарські одиниці: концерни, холдинги, промислово-фінансові групи, ТНК тощо. Володіючи значними фінансовими ресурсами і під тиском глобальної конкуренції вони нерідко створюють власні науково-дослідні підрозділи. Перші експериментальні та науково-дослідні лабораторії, спрямовані на розробку інновацій, були відкриті німецькою фірмою „БАСФ” в 1877 році і американською „Дженерал електрик” в 1900 році [12]. Сьогодні вже стало звичним, що великі корпорації, які діють на олігополістичних ринках, утримують дослідницькі структури. Вони фактично стали центрами технологічних нововведень, які забезпечують їм великі прибутки.

Отже, завдання держави полягає у сприянні процесу народження „великих” підприємств — законодавчому, податковому та адміністративному. Окрім цього, слід на базі державного сектору економіки організувати власні потужні об’єднання. Першим кроком у цьому напрямку можна вважати рішення уряду від 14 липня 2005 року № 583 про утворення державної літакобудівної корпорації „Національне об’єднання „Антонов”. До його складу окрім літакобудівних підприємств увійшли дві провідні науково-дослідні установи: „Авіаційний науково-технічний комплекс імені О. К. Антонова”, ВАТ „Український науково-дослідний інститут авіаційної технології”. На черзі створення інших.

Якщо про можливості великого бізнесу створювати власну „науку” відомо давно, то порівняно недавнім відкриттям стало існування малих

наукоємних підприємств. Ренесанс малого бізнесу, що відбувся у другій половині ХХ століття на хвилі науково-технічної революції, відкрив нові сфери його діяльності, зокрема, виробництво інновацій. Виявилось, що його можливості щодо останнього є значними. На користь цього говорять такі його властивості як гнучкість, здатність швидко пристосовуватися до змін кон'юнктури ринку, вимог покупців технологій. У нього вища „продуктивність праці” при створенні інновацій. Так, дослідження, що були проведені у 1980-х роках Адміністрацією малого бізнесу США, встановили, що в малих фірмах на одного працівника припадає у два рази більше інновацій, ніж у великих [13]. В розвинутих країнах Заходу на малі фірми, за даними Організації економічного і соціального розвитку, припадає 20-30 відсотків всіх інновацій, хоча їх витрати на ці цілі складають лише 4-5 відсотків загальних асигнувань [11]. До того ж, вони майже на третину випереджають останні у швидкості нововведень. Однак слабким їх місцем є фінансування. Тому цілком логічним виглядає їх прагнення до кооперації з великим бізнесом.

Малі інноваційні підприємства у більшості випадків так чи інакше пов'язані з великими. Одна частина цих підприємств створюється і фінансується великими, і тоді можна говорити про „внутрішні венчури” - ризикові підприємства. Інша - є формально незалежними фірмами, які через субпідряди пов'язані з великими високотехнологічними компаніями. Вигода є обопільною: одні отримують фінансування, гарантований збут продукції, другі - отримують дешевші інновації.

В Україні інноваційна діяльність МСП є досить скромною, зрештою, як і загальна виробнича (в останні роки „топчється” на рівні приблизно 10 відсотків ВВП). Так, у 2003 році інноваційною діяльністю займалося лише 185 малих підприємств, що становить 6,5 відсотків від їх загальної кількості. Протягом 2000-2003 років частка їх інноваційної продукції в загальному обсязі такої продукції в країні коливалася в межах 0,61-0,65 відсотка [14]. З огляду на існуючу ситуацію, цілком правомірною виглядає рекомендація

українського науковця В. Гусєва про необхідність формування спеціальної інноваційної політики для сектора малого підприємництва.

Ще одним важливим аспектом державного сприяння розбудові інноваційної інфраструктури є інформаційна складова. Інформатика може оцінюватися у двох вимірах. За першим вона виступає як творець нових способів обробки, накопичення, передачі інформації, що їх використовують інші галузі економіки. І в цьому відношенні варто говорити про інформатизацію економіки, управління господарськими процесами. За іншим —інформатика виступає як самостійна галузь економіки, що створює власний інформаційний продукт. Його частка у ВВП лідерів світової інформатизації — США і Японії складає в кожній з них близько 40 відсотків. В Україні він становить 12 відсотків [15]. Це, звичайно, скромний показник, який потрібно поліпшувати, пам'ятаючи, що розвиток інформатики потягне за собою інші галузі економіки, додасть їм нових імпульсів зростання.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що створення необхідної інфраструктури є першим і, можливо, найважливішим кроком до формування інноваційної економіки. Саме це є, принаймі повинно бути, об'єктом першочергового державного інтересу.

Ще одну групу запитів державного впливу на пропозицію інновацій складають дії щодо заохочення та сприяння інноваційній діяльності. Не деталізуючи їх, зазначимо, що йдеться про використання інструментів податкової, амортизаційної, кредитної, митної політики, застосування субсидій, організаційних заходів тощо. Їх мета полягає у зниженні виробничих та трансакційних витрат, створенні умов для успішної (прибуткової) інноваційної діяльності.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що роль уряду у формуванні інноваційного розвитку є провідною. Він визначає стратегічні напрямки соціально-економічного розвитку країни і реальні кроки (заходи) щодо її реалізації. Центральною проблемою, яку належить розв'язати, є формування ефективного ринку інновацій та забезпечення його функціонування. Це

передбачає здійснення реальних заходів впливу на складові цього ринку. Конкретно йдеться про стимулювання попиту на інновації, сприяння зростанню їх пропозиції та забезпечення фінансування інноваційної діяльності. Завершальним акордом може стати твердження, що без цілеспрямованої державної політики підтримки ринок інновацій ефективно функціонувати не може.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кириченко Е. Основы инновационного лидерства США.// Мировая экономика и международные отношения. – 2005.- № 7. – С. 45-47.
2. Безчасний Л. Вчені знайдуть оптимальне співвідношення.// Урядовий кур'єр від 17 лютого 2000 року – С. 4.
3. Чухрай Н. І. Механізми інноваційних перетворень в країнах ЄС та можливості їх трансформації в економіку України.// Економіка і прогнозування. – 2003.- № 1 – С. 32.
4. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. – М.: Прогрес, 1982 – С. 180-183.
5. Зуев А., Мясникова Л. Экономика постмодерна.// РИСК – 2001.- IV. – С. 88.
6. Огурцов А., Манаєв Л., Заліщук В. Вихід на інноваційний шлях розвитку суспільства.// Науковий світ. – 2003.- № 4 – С. 5.
7. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення.// Економіст – 2005.- № 6. – С. 30.
8. Рубвальтер Д. А. Важный вклад в теорию и практику государственного управления // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2003.-№ 12. – С. 89.
9. Балацкий Е., Коньшев В. Роль государственного сектора в построении “новой экономики”.// Общество и экономика. – 2004.- № 2 – С. 87, 94.
10. Балацкий Е., Коньшев В. Зазн. Праця – С. 98-99.

11. Кушерець В. До суспільства знань.// Урядовий кур'єр від 1 вересня 2005 року – С. 6.
12. Мирова економіка: глобальні тенденції за 100 лет. М.: Юрист, 2003. – С. 212.
13. Майер Дж. М., Олесевич Д. Міжнародне середовище бізнесу: Конкуренція та регулювання у глобальній економіці: Пер.з англ. –К.: Либідь, 2002.- С. 637.
14. Федулова Л., Пашута М. Розвиток національної інноваційної системи України.// Економіка України. – 2005.- № 4. – С. 41.
15. Чухно А. Нова економічна політика.// Економіка України – 2005.- № 7. – С. 15.